

وضعیت حقوقی کار اجباری کودکان در حقوق ایران و آمریکا

آرام رجب زاده

پژوهشگر دوره دکتری تخصصی حقوق بین الملل عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه، مدرس دانشگاه

چکیده

ممنوعیت کار اجباری یکی از اصول مهم حقوق بشر است که در اسناد جهانی و منطقه‌ای و همچنین حقوق موضوعه کشورها مورد توجه قرار گرفته است. به این قاعده حقوق بشری در حقوق موضوعه ایران نیز پرداخته شده است. مصادیق کار اجباری فراوان است لیکن مواردی که امروزه سازمان‌های بین المللی بر مبارزه و ریشه کن نمودن آن تاکید می‌نمایند عبارتند از: کار اجباری کودکان، کار اجباری افراتی زندانیان و قاچاق انسان. کودکان به جهت ضعف قوای جسمی، روحی و عدم استقلال، نیازهای ویژه خود را دارند که رفع آنها محتاج مراقبت و حمایت خاص خانواده و جامعه است. در این راه قرن نوزدهم آغاز حرکتی به سوی تدوین مقرراتی جهت حمایت از حقوق کودکان بود. ولی ایالات متحده آمریکا هیچ تعهدی به این قوانین و مقررات ندارد و همواره حقوق کودکان نقض می‌شود. کار اجباری در مقاله نامه ۲۹ سازمان بین‌المللی کار LO اینگونه تعریف شده اصطلاح کار قهری یا اجباری به کار یا خدماتی اطلاق می‌شود که با تهدید به مجازات و بی آنکه شخص ذینفع به میل و رضای خاطر برای انجام آن داوطلب باشد به وی تحمیل گردد. کار اجباری در آمریکا دارای ماهیتی مجرمانه، غیرانسانی، فراگیر و پنهانی می‌باشد و حقوق کودک به شدت نقض می‌شود. در مقاله حاضر سعی بر این است با روش توصیفی- تحلیلی وضعیت حقوقی کار اجباری کودکان در دو نظام حقوقی ایران و آمریکا بررسی شود.

واژگان کلیدی: کودک، کار اجباری، کنوانسیون، ایران، آمریکا.

طبقه‌بندی JEL: فقه - حقوق - جزا و جرم شناسی - حقوق بین الملل - حقوق خصوصی

Scientific Journal of Modern
Jurisprudence and Law

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 - 1477

Profile in ISC,SID, Noormags,
Magiran, Ensani,
GoogleScholar
www.jaml.ir

fifth year, Issue 17

Pages 1-13

The legal status of forced child labor in Iranian and American law

Aram Rajabzadeh Researcher in the PhD program in Public International Law, Islamic Azad University,
Maragheh Branch, University Lecturer

Abstract

The prohibition of forced labor is one of the important principles of human rights that has been considered in global and regional documents as well as the laws of countries. This human rights rule has also been addressed in the laws of Iran. There are many examples of forced labor, but the cases that international organizations today emphasize on combating and eradicating it include: forced child labor, extreme forced labor of prisoners, and human trafficking. Due to their weak physical and mental strength and lack of independence, children have their own special needs that require special care and support from the family and society to meet. In this way, the nineteenth century was the beginning of a movement towards developing regulations to protect children's rights. However, the United States of America has no commitment to these laws and regulations, and children's rights are always violated. Forced labor is defined in Convention 29 of the International Labor Organization (ILO). The term forced or compulsory labor refers to work or service that is imposed on the person concerned under the threat of punishment and without the person's willingness and consent to perform it. Forced labor in the United States is criminal, inhuman, pervasive, and covert in nature, and children's rights are severely violated. This article attempts to examine the legal status of forced child labor in the two legal systems of Iran and the United States using a descriptive-analytical method.

Keywords: Child, Forced Labor, Convention, Iran, United States.

JEL Classification: Jurisprudence - Law - Criminal and Criminology - International Law - Private Law

مقدمه

خارجی می‌شود که در قانون کار و قانون قاچاق انسان و برخی قوانین موضوعه دیگر به ممنوعیت کار اجباری و راهکارهای مقابله با آن و ضمانت اجراهای لازم پرداخته شده است. با وجود تفاوت در نظام اقتصادی و سطح توسعه یافتگی ایران و آمریکا، مشکلات کار اجباری در هردو قابل مشاهده است. کار اجباری در دو بخش کودکان و قاچاق انسان در ایران بیشترین آمار را به خود اختصاص داده‌اند. آمار کودکان کار اجباری آمریکایی نسبت به کشورهای اروپایی و آسیای مرکزی و کشورهای عربی بالاتر است.

۱- کلیات

در این قسمت به بررسی مفهوم کار اجباری و اشکال و ویژگی‌های آن پرداخته، سپس عوامل خانوادگی مرتبط با خیابانی شدن کودکان مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۱- تعریف و مفهوم کار اجباری

همانطور که از عنوان کار اجباری نیز بر می‌آید هر نوع کاری که برخلاف میل افراد بر آن‌ها تحمیل شود، کار اجباری محسوب می‌گردد. در اسناد بین‌المللی مختلفی به مقوله آزادی کار و ممنوعیت کار اجباری پرداخته شده است. اما تعاریفی که ارائه شده است همگی مبتنی بر مقاله‌نامه ۲۹ بوده و از ارائه تعریف جدید امتناع نموده‌اند. تنها در پیش-نویس‌ها و مباحثات به ذکر برخی از خصوصیات و ویژگی‌های کار اجباری پرداخته‌اند. نخستین تعریفی که از کار اجباری ارائه گردیده است مربوط به مقاله‌نامه ۲۹ می‌باشد که در بند ۱ ماده ۲ آن مقرر گردیده است: «در مقاله‌نامه حاضر اصطلاح کار قهری یا اجباری به کار یا خدماتی اطلاق می‌شود

حقوق کودک، بخشی از موضوعات حقوق بشر است که نیاز به حمایت جدی از سوی جامعه بین‌المللی دارد. این امر، مسأله جدیدی نیست و شروع آن به دوران بعد از جنگ جهانی اول باز می‌گردد. ضرورت ارائه مراقبت ویژه برای کودک در اعلامیه حقوق کودک ژنو مورخ ۱۹۲۴ در اعلامیه حقوق کودک مصوب مجمع عمومی در بیستم نوامبر ۱۹۵۹ تصریح گردیده است. همچنین در اعلامیه جهانی حقوق بشر، در میثاق بین‌المللی مربوط به حقوق مدنی و سیاسی به ویژه مواد ۲۳ و ۲۴، در میثاق بین‌المللی مربوط به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به ویژه ماده ۱۰ نیز بر حقوق کودکان تأکید شده است. در ادامه این روند، کنوانسیون حقوق کودک اولین کنوانسیون بود که در طول تاریخ اهمیت کودکان و حقوق آنان و نقشی که والدین و خانواده‌ها در ایجاد محیطی امن برای تربیت کودکان دارند، تأکید کرد. این کنوانسیون در سال ۱۹۸۹ به تصویب ۱۹۳ کشور رسید که دارای یک مقدمه و ۵۴ ماده است. بر این اساس حقوق کودک از جایگاه ویژه‌ای در بین تمامی کشورها برخوردار است ولی در کشور آمریکا روزانه حقوق کودکان به شیوه‌های مختلف مورد نقض قرار می‌گیرد و این کشور به کنوانسیون حقوق کودک مورخ ۱۹۸۹ و دو پروتکلی که در سال ۲۰۰۰ به آن ضمیمه شده است، مقید نیست.

در قوانین داخلی ایران در اصول ۲۸ و ۴۳ قانون اساسی و اصل ۱۷۲ قانون کار به ممنوعیت بهره‌کشی از دیگران اشاره نموده که ضمانت اجراهای لازم را در این زمینه مشخص نموده است، در ایالت متحده آمریکا قاچاق انسان و کار اجباری به طور معمول جنایت‌هایی محسوب می‌شوند که شامل اتباع

علاوه بر کار کودکان در کارگاه‌ها، منازل، مزارع و بنادر که از قدیم وجود داشته است اشکالی از کارهای خیابانی نیز به آن اضافه شده است. اشکالی که از قدیم وجود داشته است اکثر اوقات از فعالیت‌های جسمی کودک سوء استفاده می‌کردند ولی در اشکال نوین از کودکان در کارهای نامناسبی همچون کار کردن مخفیانه کودک در معدن زغال سنگ، قاچاق مواد مخدر، تن فروشی و بهره‌کشی استفاده می‌کنند که متأسفانه رشدی روزافزون داشته که در این دست از کارها به علاوه فعالیت‌های جسمی، بر روی تفکرات کودک نیز آسیب وارد می‌شود (خوب بخت و نیکنامی، ۱۳۹۸: ۹۷).

پدیده بهره‌کشی جنسی و یا بردگی و یا کار اجباری و یا برداشت اعضا و جوارح امروزه به یک معضل جهانی تبدیل شده و این قضیه باعث شده که اکثر کشورهای جهان اقدام به تصویب قوانین و اتخاذ تدابیری در زمینه جرم‌انگاری پدیده قاچاق انسان نمایند (کولیوند و همکاران، ۱۴۰۰: ۱).

۱-۳- ویژگی‌های کار اجباری در آمریکا

کار اجباری در آمریکا به چهار دلیل به یک مشکل جدی و فراگیر تبدیل شده است و آن پنهانی، غیر انسانی، گسترده و جنایتکارانه می‌باشد. کار اجباری در آمریکا پنهان است؛ زیرا هر ساله هزاران نفر از مردان زنان و کودکان به ایالت متحده قاچاق می‌شوند و مجبور می‌شوند بدون دریافت مزدهای شایسته کار کنند و اکثر آنها به ندرت در مکان‌های عمومی دیده می‌شوند. کار اجباری در آمریکا غیر انسانی است؛ زیرا قربانیان کار اجباری مورد شکنجه، تجاوز، حمله و کشتار قرار می‌گیرند. آنها تحت کنترل کامل کارفرمایان خود قرار می‌گیرند. بعضی از آنها سقط جنین، شرایط کار خطرناک و تغذیه نامناسب را تجربه کردند و بسیاری از آنها در زمان

که با تهدید مجازات و بی‌آنکه شخص ذی نفع به میل و رضای خاطر برای انجام آن داوطلب باشد به وی تحمیل گردد». بنابراین پرداخت دستمزد نمی‌تواند جنبه اجباری بودن را سلب نماید، یعنی اگر کسی را اجبار به انجام کاری نمایند و به وی دستمزد کلانی هم پرداخت کنند بازهم این عمل از نظر حقوقی کار اجباری است (عبادی، ۱۳۷۳: ۳۷).

در حقوق موضوعه جمهوری اسلامی ایران تعریفی از کار اجباری ارائه نشده است. دو ماده‌ای که به مبحث کار اجباری پرداخته‌اند، عبارتند از مواد ۲ و ۱۷۲ قانون کار.

آزادی کار و منع اجبار افراد به کاری معین جزو اصول اولیه حقوق اجتماعی افراد بوده است. لذا هرگونه حمله به کرامت و ارزش انبای بشر در اسناد حقوق بشری منع گردیده است بنابراین هیچگونه جبر و تحمیلی بر افراد برای انجام کاری معین روا نیست. در این راستا، امروزه در قوانین داخلی و حتی عهدنامه‌های بین‌المللی با اذعان بر ممنوعیت کار اجباری، بنابه دلایل منطقی و متفن مواردی چون خدمت وظیفه عمومی، تعهدات مدنی، کار اجباری به عنوان محکومیت در دادگاه صالح، موارد اضطراری و خدمات عمومی جزئی، از مصادیق کار اجباری مستثنی گردیده‌اند. به این مفهوم است که کار اجباری در این موارد لازم بوده و هرچند مسئله‌ای مغایر با قوانین و مقررات حقوق بشری است، اما چون در آن سود و زیان سایر افراد جامعه در میان است جایز و قانونی می‌باشد. لازم به ذکر است، استثنائات منع کار اجباری فقط برای مدتی موقتی است، آن هم به دو شرط، یکی آنکه کار اجباری منحصرأً برای مقاصد عمومی باشد و دیگر آنکه جنبه استثنائی داشته باشد (مظهری و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۶).

۱-۲- اشکال کار کودکان در ایران

ورود کودکان به بازار کار و کسب درآمد را افزایش می‌دهد. کودکان ممکن است در غیاب والدین سالم و فعال برای تأمین درآمد خانواده و حتی اعتیاد افراد خانواده به کار در خیابان مشغول شوند. همچنین اعتیاد با وقوع بالاتر کودک آزاری همراه بوده و نظارت ضعیفتر بر شرایط زندگی و تحصیل کودکان را سبب می‌گردد که هر دو عامل در ورود بیشتر کودکان به خیابان مؤثرند. وجود سابقه زندان در خانواده حکایت از مشکلاتی مانند درگیری با مواد مخدر، نزاع و خشونت، جرایم اقتصادی و سایر عوامل منجر به حبس در خانواده دارد که احتمال درگیری‌های درون خانواده و تنش‌های داخلی، بدرفتاری با کودکان، فرار کودک از خانه و وادار کردن کودکان به کار و در اولویت قرار ندادن تحصیل برای کودک را موجب می‌شود. علت ورود تعدادی از کودکان به خیابان شرایط نامطلوب زندگی کودکان در خانواده مانند آزار کودک، اعتیاد و زندانی شدن والدین و از هم‌پاشیدگی و بی‌سرپرستی کودکان است. همچنین مجموعه یافته‌های مرتبط با وضعیت اقتصادی خانواده‌ها شامل بعد بالای خانوار، شیوع بالای بیکاری و مشاغل کم درآمد پدران، درآمد پایین خانواده، سطح پایین سواد والدین و اشتغال بیشتر کودکان خیابانی به کار و ارتباط بیشتر کودکان با خانواده احتمال خیابانی شدن کودکان تحت تأثیر شرایط اقتصادی خانواده را مورد تأیید قرار می‌دهد. به علاوه، ترکیبی از این دو گروه عوامل در ورود گروه‌های مختلف کودکان به خیابان نیز محتمل است. مرور مطالعات در سایر کشورها نیز مجموعه‌ای از عوامل خانوادگی، شامل شرایط اقتصادی خانواده و وضعیت کودک در خانواده‌های از هم‌گسیخته و آزار کودک را به عنوان علت یا عامل خطر خیابانی شدن کودکان نشان می‌دهد. براساس یافته‌های مطالعه سازمان بهزیستی ۱۲/۶

بردگی جان خود را از دست داده‌اند و از نظر جسمی و روانشناختی زخمی شده‌اند. کار اجباری در آمریکا گسترده است زیرا در سراسر شهرهای آمریکا وجود دارد و در طیف وسیعی از بخش‌های صنعتی از جمله خدمات خانگی، صنایع جنسی و تولیدات کارخانه‌ها انجام می‌شود. همچنین کار اجباری به طور جهانی محکوم و از نظر قانونی جنایتکارانه است و تکرار آن در آمریکا موجب شده تعدادی از قوانین از جمله ممنوعیت خدمت سربازی پولشویی و فرار از مالیات را نقض شود. (Blagbrough, 2008: 183)

۱-۴- عوامل خانوادگی مرتبط با خیابانی شدن کودکان

بسیاری از کودکان خیابانی در خانواده مورد آزار جسمی، جنسی و روانی قرار می‌گیرند. میان کودک‌آزاری و خیابانی-شدن رابطه معناداری وجود نداشته است. والدین ۲۹/۳ درصد کودکان خیابانی از یکدیگر طلاق گرفته یا جدا شده‌اند و سه مطالعه نیز رابطه خیابانی‌شدن و طلاق والدین را معنادار گزارش کرده یا عامل خطر خیابانی شدن دانسته است. طلاق والدین یکی از علل ضعف در سرپرستی کودکان است. به علاوه، خانواده‌های زن سرپرست برای تأمین درآمد ممکن است از نیروی کار کودکان استفاده کنند. یافته‌های تعدادی از مطالعات نشان داد که تنها ۳/۶ درصد کودکان خیابانی فاقد سرپرست هستند. به عبارت دیگر، این یافته نشان می‌دهد که این کودکان هرچند ساعت‌های زیادی از روز در خیابان‌ها به سر می‌برند، نزدیک به ۹۷ درصد آنها سرپرست دارند و با خانواده‌های خود در ارتباط‌اند. در ۱۸/۸ درصد کودکان عضوی از خانواده دارای سابقه زندان بوده و بیش از نیمی از کودکان خیابانی دارای سابقه اعتیاد در خانواده هستند. نبود پدران در خانه ضرورت

اصلی مرورهای نظامدار جمع‌آوری و ادغام شواهد موجود به منظور استفاده دستگاه‌های اجرایی در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی است.

۲- تدابیر حمایت از کودکان بی سرپرست و بد سرپرست در ایران و آمریکا

حمایت از کودکان در برابر سوء رفتارها و استفاده ابزاری مثل قاچاق، استثمار، سوء استفاده جسمی و جنسی در سه قالب انجام می‌گیرد: الف- ایجاد موسسات و نهادهای مراقبتی در جهت حمایت از آنها همچون نهادهای بهزیستی در نظام اجتماعی ایران و خانه‌های گروهی در نظام حقوقی آمریکا؛ ب- حمایت‌های مبتنی بر مصلحت کودک و جامعه و مبتنی بر مبانی آسیب پذیر و مبانی حمایتی همچون حمایت‌های کیفری از طریق تاسیس نهادهای نظارتی و حمایتی همچون دادگاه‌های ویژه خانواده و اطفال و رفع مسئولیت کیفری؛ ج- حمایت‌های مدنی از طریق نظارت بر نهادهای حضانت، ولایت و قیمومت در خصوص کودکان مذکور و شرایط و موانع فرزندخواندگی در هر دو نظام حقوقی (خیری نژاد، ۱۳۹۸: ۱۴۹).

۲-۱- رویکرد قانون اساسی و قانون کار ایران به کار اجباری

در قوانین داخلی ایران تعریف جامعی از کار اجباری وجود ندارد. ولی در مواد ۶ و ۱۷۲ قانون کار و دربند ۴ اصل ۴۳ قانون اساسی و همچنین اصل ۲۸ قانون اساسی ایران بحث آزادی شغل و ممنوعیت اجبار افراد مورد تایید قرار گرفته و برای آن مجازات در نظر گرفته شده است. عده‌ای سه اصل را به عنوان اصول اساسی و حقوق بنیادین شمرده‌اند: این ۳ اصل عبارتند از: لغو کار اجباری، رفع تبعیض در استخدام و شرایط کار و آزادی سندیکایی (عراقی و رنجبریان ۱۳۹۱: ۱۴۲).

درصد کودکان حداقل دارای یک بیماری جسمی هستند. بیماری‌های شایع در کودکان خیابانی با شرایط آنها یعنی ساعات طولانی حضور در خیابان و عدم دسترسی کافی به امکانات بهداشتی یا آگاهی ناکافی نسبت به ضرورت رعایت بهداشت و روش‌های آن همخوانی دارد. چنانکه بیماری‌های پوستی شایعترین بیماری‌های این کودکان‌اند. با توجه به اهمیت موضوع ابتلا به ویروس اچ آی وی شناخت بهتر این وضعیت در میان کودکان خیابانی نیازمند مطالعات بیشتر است. افسردگی را می‌توان پیامد حضور درازمدت کودکان با فشارهای جسمی و روانی متعدد در خیابان و مشکلات درون خانواده به شمار آورد. بالاترین فراوانی وضعیت هوشی در کودکان خیابانی نیز هوش متوسط بود و عقب‌ماندگی ذهنی از شیوع اندکی برخوردار است. این یافته‌ها با احتمال کمتری عقب‌ماندگی ذهنی را به عنوان عامل خطر خیابانی شدن کودکان مطرح می‌سازد. تعداد قابل توجهی از کودکان خیابانی از شرایط نامطلوب جسمی و روانی برخوردارند و هرچند اعتیاد به مواد مخدر در میان کودکان خیابانی گزارش شده است، برای شناخت بهتر آن، مطالعات با طراحی خاص برای کودکان خیابانی در زمینه اعتیاد ضروری به نظر می‌رسد. براساس نتایج مطالعات خارجی نیز کودکان خیابانی در معرض مخاطرات مختلف جسمی، روانی و جنسی قرار دارند و مصرف مواد و ارتکاب به جرم در آنها گزارش شده است (وامقی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۵).

متغیرهای مرتبط با عوامل اقتصادی فراوانی بالایی داشتند و به نظر می‌رسد در کشور ما عامل خطر مهمی برای ورود کودکان به خیابان باشد. اما تعدادی از کودکان نیز از شرایط نامطلوب در خانواده رنج می‌برند. از آنجا که هدف

۲-۲- تعهدات حقوق بشری دولت در قبال کودکان کار

در شرایط فعلی ایران با در نظر گرفتن یک رویکرد منطقی، حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کودکان کار در کشور ما به مراتب از سایر حق‌های بشری از جمله حقوق مدنی و سیاسی و حقوق همبستگی از درجه اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. ایران تعدادی از اسناد بین‌المللی حقوق بشری از جمله کنوانسیون حقوق کودک و مقاله نامه ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کار که حقوق کودکان کار در آنها مورد اشاره قرار گرفته است را مورد تصویب قرار داده است. بنابراین مستند به اصل وفای به عهد در حقوق بین‌الملل و همچنین ماده ۹ قانون مدنی که مقرر داشته این اسناد بین‌المللی در حکم قانون داخلی هستند، دولت ایران تعهد حقوقی دارد. لذا باید ابتدا از تعداد این کودکان و وضعیت اقتصادی خانواده‌های آنها آمار دقیقی را به دست بیاوریم تا بتوانیم برنامه‌ریزی کارشناسانه‌ای انجام دهیم. با داشتن این آمار می‌توان مشخص کرد که چه تعداد از این کودکان دارای خانواده هستند و علت روی آوردن آنها به خیابان‌ها را جستجو کرد. سپس لازم است که به فکر ساماندهی آنها باشیم و به طور مستمر امور حمایتی از آنها را انجام دهیم (آذرشاد، ۱۳۹۶: ۶۴).

۳-۲- اقدامات پیشگیرانه ایران و آمریکا در برخورد با مصادیق کار اجباری

امروزه جرم شناسی پیشگیرانه به مفهوم مضیق پیشگیری که عبارت است از: مجموعه وسایل و ابزارهایی که دولت برای مهار بزهکاری از طریق حذف یا محدود کردن عوامل جرم‌زا و اعمال مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیطی، فیزیکی و اجتماعی به کار می‌برد و هم مفهوم موسع آن که شامل هر آن چیزی می‌شود که برای کاستن نرخ بزهکاری کاربرد دارد،

علاوه بر حقوق داخلی بسیاری از کشورها به اسناد بین‌المللی نیز راه یافته است. مسلم است که اقدام موثر برای پیشگیری و مبارزه کار اجباری به ویژه قاچاق انسان نیازمند یک رویکرد جامع بین‌المللی، شامل تدابیر پیشگیرانه به همراه تدابیر حمایت از بزه دیدگان و تدابیر ناظر به تعقیب موثر مجرمان می‌باشد. بر این پایه کلیه اسناد بین‌المللی ناظر به جلوه‌های اولیه کار اجباری و اسناد تکمیلی و ویژه بعدی پیشگیری را به عنوان یکی از راهبردهای اصلی مبارزه با کار اجباری مد نظر قرار داده‌اند. تقویت ارزش‌های اجتماعی و فراهم کردن فرصت‌های شغلی، تربیتی و استخدامی جوانان به ویژه آنهایی که در مرز گرفتار شدن در گروه‌های جنایتکار هستند بدیهی‌ترین راهبردهای پیشگیرانه قرار دارند. بر این پایه اتخاذ راهبردهای اجتماعی برای از بین بردن زمینه‌هایی که موجب رشد و تقویت قاچاق می‌شوند و همچنین آگاهی بخشی به قربانیان بالقوه را می‌توان به عنوان پیشگیری اجتماعی مطرح کرد و تدابیر پیشگیرانه اجتماعی شامل ساماندهی شرایط اقتصادی و اجتماعی ناهمسو که باعث تقویت میل به مهاجرت در افراد می‌شوند و آنها را در معرض قاچاق قرار می‌دهند. همچنین تدابیر ناظر با آموزش افراد و افزایش آگاهی عمومی ضروری است. در آمریکا بازماندگان اغلب احساس افسردگی، کابوس‌های تکراری و حملات هراس برانگیز را گزارش می‌دهند. مسئولیت ارائه خدمات اجتماعی و حقوقی به عهده سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های خدمات اجتماعی می‌باشد، با این حال کمتر از نیمی از این سازمان‌ها قادر به پاسخگویی به این نیازها هستند. سازمان‌های خدمات اجتماعی، پیدا کردن مسکن مناسب برای بازماندگان را یکی از بزرگترین چالش‌ها می‌دانند. اگر این سازمان‌ها و آژانس‌های خدمات اجتماعی حمایت مالی شوند می‌توانند برای

برای مبارزه با قاچاق انسان و روسپی‌گری است. این قانون قاچاق را فقط از لحاظ فحشا تعریف می‌کرد که توانایی مبارزه با دیگر انواع قاچاق انسان را محدود می‌کرد. در سال ۱۹۷۹ کنوانسیون تبعیض علیه زنان توسط ایالات متحده آمریکا برای سرکوب تمام مصادیق قاچاق زنان تصویب شد. در قوانین داخلی ایران ماده ۱۷۲ قانون کار به طور کامل تضمینات جرم کار اجباری و بهره‌کشی را تعیین نمود و تصریح می‌دارد کار اجباری با توجه به ماده ۶ این قانون به هر شکل ممنوع است و متخلف علاوه بر پرداخت اجرت المثل انجام شده و جبران خسارت با توجه به شرایط و امکانات خا طی و مراتب جرم به حبس از ۹۱ روز تا یک سال جریمه نقدی معادل ۵۰ تا ۲۰۰ برابر حداقل مزد روزانه محکوم خواهد شد. قانون مبارزه با قاچاق انسان مصوب ۱۳۸۳ به طور ضمنی بعضی از مرتکبین قاچاق انسان را مستحق مجازات حد محاربه و افساد فی الارض می‌داند. در ماده ۳ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان هرگونه خرید فروش بهره‌کشی و به کارگیری کودکان به منظور ارتکاب اعمال خلاف از قبیل قاچاق ممنوع و مرتکب حسب مورد علاوه بر جبران خسارت وارده تا یک سال زندان و یا به جزای نقدی از ۱۰ میلیون ریال تا ۲۰ میلیون ریال محکوم خواهد شد (لطفی عزیز، ۱۳۹۳: ۳).

۲-۵- چالش‌ها و نواقص عملی و حقوقی اقدام علیه کار کودک

از چالش‌های مهم در این خصوص کمبود ارائه آمار در زمینه اشتغال و کار کودک است. این مسئله چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی در خصوص کودکان کار باعث بی‌اطلاعی مسئولان و منفعل بودن سازمان‌های مردم‌نهاد و بنگاه‌های اقتصادی کشور می‌شود. از دیگر چالش‌های موجود پراکندگی

بازماندگان کار اجباری مسکن امن و مناسب و سایر خدمات رفاهی و اجتماعی تامین کنند لذا بهبود همکاری و اشتراک اطلاعات در مورد کار اجباری بین سازمان‌های دولتی و فدرال برای شناسایی قربانیان کار اجباری با ارائه خدمات حفاظت از بازماندگان و جبران خسارت از آنها، بهبود ظرفیت پرسنل اجرای قانون در سطح محلی، ایالتی و فدرال برای پاسخگویی به کار اجباری و قاچاق انسان، اطمینان از حمایت قانونی بهتر و نظارت بیشتر بر کارگران در بخش‌هایی از قبیل کشاورزی، کار خانگی، تولید پوشاک و خدمات غذایی و اصلاح سیاست‌های مهاجرت برای از بین بردن انگیزه‌های ناخوشایند کارفرمایان برای استفاده از کارگران کار اجباری و تقویت برنامه‌های حفاظت و توانبخشی برای بازماندگان توصیه می‌شود (محمودی، ۱۳۹۷: ۸۱).

۲-۴- ضمانت اجراهای لازم جهت مقابله با کار اجباری در ایران و آمریکا

قوانین و دادگاه‌های آمریکا در جهت ریشه کن کردن کار اجباری فراتر از مرزهای کشور خود رفته‌اند. مطابق قانون قاچاق انسان سال ۲۰۰۰ وزارت امور خارجه از طریق دفتر خود برای نظارت و مبارزه با قاچاق انسان سالانه گزارش تلاش‌های کشورهای مبارزه با قاچاق انسان بر اساس انطباق مجموعه‌ای از حداقل استانداردها از جمله وجود قوانین داخلی قاچاق مواد مخدر و مجازات قاچاقچیان کشورها را در سه گروه تقسیم بندی می‌کند. ایالات متحده آمریکا علاوه بر توافق‌نامه‌های بین‌المللی که تصویب کرده‌اند، قوانین وسیع سختگیرانه‌ای علیه تمام اشکال کار اجباری دارد. اولین توافق‌نامه بین‌المللی قاچاق انسان و کار اجباری برای ممنوعیت قاچاق انسان کنوانسیون ۱۹۴۹ سازمان ملل متحد

در این فرض اعاده به وضع سابق به دلیل رشد طبیعی انسان غیر ممکن است. در جایی که والدین و سرپرستان قانونی کودک در به کار گمارده شدن او دخیل هستند اولاً مجازات یا جریمه‌ای متوجه آنان نیست، ثانیاً از آنجا که در قالب موارد، کودک مجدداً تحویل والدین می‌شود رفع تخلف دشوار می‌شود و امکان تکرار آن وجود دارد. قانون، کار کودکان ۱۵ تا ۱۸ سال را به رسمیت شناخته و مقررات حمایتی ویژه‌ای برای آنها پیش بینی کرده است. نظر قالب حقوقدانان این است که اصل بر غیر رشید بودن افراد زیر این سن است و اثبات رشد برای سن زیر ۱۸ سال به حکم دادگاه نیاز دارد. در فرضی که فرد زیر ۱۸ سال اقدام به گرفتن حکم رشد نکرده یا دادگاه او را رشید ندانسته است، انعقاد قرارداد کار با خود فرد و پرداخت دستمزد به او با مانع حقوقی مواجه می‌شود (رحمتی فر، ۱۳۹۷: ۲۹۶).

۳- تحول نظام حقوق کار کودکان در ایالات متحده آمریکا در پرتو استانداردهای سازمان بین‌المللی کار

مسئله‌ی کار کودک، ابتدا در سال ۱۹۰۶ با معرفی طرح پیشنهادی Beveridge برای تنظیم قانونی در رابطه با انواع کارهایی که ممکن است کودکان به آنها اشتغال داشته باشند، به موضوع قانون فدرال تبدیل شد. اگرچه قانون ۱۹۰۶ تصویب نشد، اما منجر به مجموعه‌ای از مطالعات گسترده در رابطه با زمینه و شرایطی که کودکان کار، در آن مشغول به کار می‌شوند، یا مجاز به کار در آن شرایط بودند و مجموعه پیشنهادات قانونی شد که برخی تصویب و برخی دیگر شکست خوردند و یا در دادگاه‌ها لغو شدند که در قانون معیارهای استانداردهای کار منصفانه FLSA مصوب ۱۹۳۸ لحاظ شدند. در طول اصلاحات دوره‌ای که در قانون اساسی فدرال صورت

برخی قوانین مصوب در رابطه با حقوق کودکان کار است. لازم است مجموعه قوانین حمایتی منسجم مدون شود تا صراحت امری برای همه و به راحتی قابل دسترس باشد. از دیگر چالش‌های عملی موجود بحث مدیریت و سازماندهی این بخش از حوزه‌های اجتماعی است به همین سبب تصدی و مدیریت در این بخش چنانچه معین باشد می‌تواند از حق این قشر آسیب پذیر جامعه حمایت کند. نظارت گسترده بر کارگاه‌ها و تماس با مراکز بین‌المللی نظیر یونیسف و پیروی از سیستم گزارشدهی به آنها می‌تواند دولت را در جهت کاهش معضلات کودکان کار یاری رساند. لذا تشکیل کمیته ویژه کودکان و بررسی وضعیت کار در مراکز اقتصادی، بازرگاری، اصلاح و یا تجدید نظر در قوانین مربوط به حقوق کار کودکان و تشدید تنبیه کارفرمایان متخلف، ترویج و تشویق فرهنگ ممنوعیت به کارگیری کودکان در بدترین اشکال آن از طریق آموزش، افزایش سطح آگاهی عمومی، شناسایی کودکان کار و تشکیل شناسنامه کار برای آنها، حمایت‌های مالی آموزشی به جهت اجبار به تحصیل کودکان کار، برقراری نظام تامین اجتماعی مناسب برای کودکان کار و ممنوعیت اشتغال به کار در برخی مشاغل کاذب که به کرامت ذاتی کودکان کار لطمه می‌زند، ضروری است (آذرشاد، ۱۳۹۶: ۶۲).

۲-۶- خلاءهای قانونی در خصوص حمایت از وقت خصوصی کودک در ایران

از میان مشاغلی که کودکان مشغول به آن هستند، بردگی کودکان در کارهای خیابانی جای تامل بیشتر دارد. تعریف ماده ۴ اعلامیه جهانی حقوق بشر از کارگاه نیز قابل توجه است. تخلف، گرفتن وقت خصوصی از کودک باشد، ضرر وارد شده به کودک از دست دادن حق کودکی و حق بازی می‌شود.

شرایطی که در آن انجام می‌شوند ممکن است به سلامتی و ایمنی و یا اخلاق و کودکان آسیب برساند تعیین گردیده که وزیر کار مصادیق آن را تعیین می‌کند. با توجه به اینکه آمریکا کنوانسیون حقوق کودک را تصویب نکرده است و تعهدی در قبال به کارگیری مفاد آن در قوانین ملی خود ندارد با تعیین لیست کارهای خطرناک و ممنوعه، احصاء شرایط خاص و مقرر نمودن استانداردهای مشخص برای کارها و مشاغل مختلف و اعمال سیستم‌های نظارتی و حمایت‌های آموزشی، ایجاد دپارتمان‌های آموزشی جهت بهره‌مندی کودکان از تجربه‌های کارهای آموزشی و تحصیل اجباری و رایگان کودکان، جلوگیری از انجام کارهای خطرناک توسط کودکان، جلوگیری از انجام کارهایی که برای سلامت جسمی، روحی، معنوی، اخلاقی یا اجتماعی کودک مضر باشد. فراهم کردن حداقل سن یا حداقل سنین را برای پذیرش در استخدام، فراهم کردن مقررات مناسب در خصوص ساعات و شرایط کار و فراهم آوردن مجازات‌های مناسب می‌توان گفت در واقع تا حدودی طبق استانداردهای بیان شده در کنوانسیون کودک و بند «د» ماده ۳ کنوانسیون ۱۸۲ مبارزه با بدترین اشکال کار کودکان عمل نموده است. در قانون FLSA بعضی موارد ذکر شده در توصیه‌نامه ۱۹۹۹ شماره ۱۹۰ در خصوص کارهای پرخطر برای کودکان تحت عنوان لیست کارهای خطرناک آورده شده و کار در شرایط دشوار و سخت مانند کار برای ساعت‌های طولانی یا در طول شب و یا کار در شرایطی که برای ایمنی و رشد اخلاقی کودک مضر است ممنوع اعلام شده است (Michael Schuman, 2017: 125).

گرفت استخدام کودکان همچنان به عنوان یک قانون باقی ماند. به طور کلی، کار نوجوانان (افراد زیر ۱۸ سال) در معادن و کارخانه‌ها مجاز نیست. انواع کارهای غیرکشاورزی که ممکن است برای افراد زیر ۱۸ سال نامناسب (یا به ویژه در برخی موارد خطرناک) باشد، عمدتاً به اختیارات و تصمیم‌گیری وزیر کار منوط شده است. بعضی از انواع کارها (مثلاً فروش و تحویل روزنامه، اشتغال در تئاتر) و کارهای مرتبط با آن از الزامات و قوانین موجود در قانون کار FLSA معاف هستند. در نهایت اینکه تمایزی میان مشاغل کشاورزی و مشاغل غیرکشاورزی، و در موارد دیگر، میان کار برای والدین و کار برای کارفرمای خارجی و مشاغل تجاری ایجاد شده است. در نهایت، با تصویب قانون استانداردهای کار عادلانه FLSA در سال ۱۹۳۸ نقش دولت فدرال مدرن، در تنظیم مقررات کار کودکان شکل گرفت (بزرگمهر، ۱۳۹۹: ۱).

۳-۱- وجوه مثبت تحولات نظام حقوقی کار کودکان در آمریکا

در قانون استانداردهای عادلانه، افراد زیر ۱۸ سال امکان اشتغال در معدن یا ساخت و ساز و یا در هر شغل دیگری که وزیر کار تعیین کند و به ویژه مشاغلی که اشتغال در آنها برای کودکان خطرناک است یا برای سلامتی و رفاه آنها زیان آور است را ندارند. در غیر از این موارد ۱۶ سال سن حداقل سن معمول برای اشتغال است. مطابق قانون FLSA کارفرمایان امکان استفاده ظالمانه از نیروی کار کودک را در تجارت و تولید کالاهای تجاری شان ندارند. «ظالمانه» در قانون تعریف شده است و تفسیر آن به عهده وزیر کار گذاشته شده است. در قانون FLSA لیست کارهایی که به طور کلی انجام آنها برای نوجوانان مناسب نیستند و یا به هر دلیلی ماهیت آنها یا

آمریکا خود را قدرت برتر می‌داند و نفوذ فراوانی در سازمان ملل دارد. این کشور مدعی است که استانداردهای جامعه آنها برتر از استانداردهای جهانی است و بنابراین سیاست استثنانگرایانه‌ای را در پیش گرفته است. این امر با اعتراض کشورهای اروپایی مواجه شده است و همواره مواردی از نقض حقوق بشر به خصوص حقوق کودکان در این کشور توسط دیده‌بان حقوق بشر، کمیته تخصصی سازمان ملل و دیگر نهادهای مربوطه ارائه می‌شود و باعث تخدیر عمومی چهره این دولت می‌شود. فقر نسبی کودکان، حبس ابد برای کودکان، آزار جنسی و تجارت کودکان، قتل کودکان، مجازات کودکان در دادگاه‌های بزرگسالان از جمله اقداماتی است که در این کشور علیه کودکان صورت می‌گیرد (فضلی خانی، ۱۳۹۴: ۵۸).

نتیجه‌گیری

در بحث ممنوعیت کار اجباری اسناد زیادی توسط سازمان‌های بین‌المللی به تصویب رسیده که میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ از مهمترین آنها می‌باشد که در بند ۳ ماده ۸ در بحث ممنوعیت بردگی این گونه بیان شده: ۱- هیچ کس نباید در بردگی نگه داشته شود، بردگی و تجارت برده با تمام اشکال آن ممنوع می‌باشد. ۲- کسی نباید در خدمت اجباری نگاه داشته شود. ۳- هیچ کس را نباید به کار اجباری و انجام عمل تحمیلی وادار نمود. ممنوعیت کار اجباری و بحث آزادی شغل همچنین در قوانین داخلی ایران در مواد ۶ و ۱۷۲ قانون کار و در بند ۴ اصل ۴۲ و اصل ۲۸ قانون اساسی تصریح شده است. در کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر، حق آزادی از بردگی و ممنوعیت کار اجباری و قاچاق زنان بیان شده است،

۲-۳- وجوه منفی تحولات نظام حقوقی کار کودکان در آمریکا

یکی از ایراداتی که می‌توان مطرح نمود این است که قانون FLSA کودکانی که در فعالیت‌های تجاری بین ایالتی مشغول نیستند را شامل نمی‌شود. هرچند این افراد ممکن است از طریق قوانین ایالتی شان مورد حمایت قرار گیرند. کودکانی که برای والدینشان کار می‌کنند یا در جایی کار می‌کنند که کنار والدینشان هستند نیز شامل نمی‌شود. کودکان در هر سنی مجاز به کار در مزارعی هستند که توسط والدینشان اداره می‌شود. مطابق قانون FLSA جوانان زیر ۱۴ سال عموماً مجاز به کار در شغل‌های غیر کشاورزی نیستند. با این وجود قانون FLSA به والدینی که مالک مشاغل هستند اجازه می‌دهد تا از کودکانشان در هر شغلی غیر از معدن کاری، ساخت یا مواردی که دبیرخانه آنها را جز شغل‌های خطرناک اعلام کرده است استفاده کنند. می‌توان گفت تاثیر قانون FLSA بر کار کودکان چندان گسترده نبوده است چرا که اطفال شاغل در مزارع یا خیابان‌ها یا کودکان شاغل در بخش‌های خدمات دهی یا تحویل کالا تحت پوشش این قانون قرار نمی‌گیرند. همچنین طبق قانون استانداردهای کار عادلانه تمام کارها برای کودکان غیرقانونی نیست. قانون کار و کودک مثلاً برای بچه‌های کارآفرین و یا کودکانی که به طور داوطلب در موسسات خیریه کار می‌کنند، اعمال نمی‌شود. برخی از مشاغل مثل ارسال روزنامه از این قانون مستثنی هستند. این قانون همچنین کودکانی را که به هیچ وجه برای شرکت‌هایی که فعالیت‌های تجاری ندارند و یا شرکت‌های حمل و نقل کالا کار نمی‌کنند را تحت پوشش قرار نمی‌دهد. (Gerald Mayer, 2013: 115)

۳-۳- نقض حقوق کودکان در ایالات متحده آمریکا

بیشتر به چشم می‌آید و حکومت محلی این ایالت، هنوز قانون ممنوعیت استخدام کودکان برای کارهای طاقت فرسا را به تصویب نرسانده است. امید است که روزی شاهد این باشیم که کار اجباری در هیچ جای دنیا وجود نداشته باشد و هیچ زن و مرد و کودکی قربانی این معضل نشوند.

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی به خاطر حمایت حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.
از آقای دکتر عبدالله عزیزاده به خاطر بازبینی متن مقاله و ارائه نظرهای ساختاری تشکر و قدردانی می‌شود.
از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.
نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از آقای دکتر محمد رسول آهنگران به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

منابع

- الف- کتاب‌ها
- ۱- عبادی، شیرین (۱۳۷۳)، تاریخچه و اسناد حقوق بشر در ایران، چاپ اول، تهران: روشنگران
- ۲- عراقی، عزت الله؛ رنجبریان، امیرحسین (۱۳۹۱)، تحول حقوق بین المللی کار، چاپ اول، تهران: موسسه کار و تامین اجتماعی
- ب- مقاله‌ها
- ۱- خوب بخت، حسین؛ نیکنامی، بنت الهدی (۱۳۹۸)، نقد و بررسی سیاست‌ها و راهکارهای ارائه شده برای حمایت از کودکان کار و خیابان، نشریه حقوق کودک، شماره ۱، صص ۹۳-۱۰۹
- ۲- رحمتی فر، سمانه (۱۳۹۷)، بررسی وضعیت کار کودکان در حقوق ایران از منظر ماده ۴ اعلامیه جهانی حقوق بشر، نشریه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۲، صص ۲۸۳-۳۰۶

و همینطور دولت آمریکا در قانون قاچاق انسان مصوب ۲۰۰۰ نیز موارد بسیاری را تصریح کرده است.

ایالات متحده آمریکا تنها کشوری است که کنوانسیون کار کودک CRC را به تصویب نرسانده است و دلیل آن را انکار حاکمیت مستقل ایالات که با فرآیندهای قانونی ایالات متحده در تضاد است، بیان کرده است. از آنجا که این کنوانسیون جامع‌ترین سندی است که حقوق مدنی، سیاسی، و همچنین اجتماعی، بهداشتی، اقتصادی و فرهنگی کودکان را پوشش می‌دهد. اگر ایالات متحده آمریکا این کنوانسیون را تصویب کند، احتمالاً باید تغییراتی در برخی از قوانین داخلی‌اش در رابطه با حقوق کودک ایجاد کند. مطمئناً باید قوانین بیشتری در حمایت از کودکان در آمریکا تصویب شود. تصویب کنوانسیون حقوق کودک تأثیر مثبتی بر به رسمیت شناختن حقوق کودکان از سوی دولت دارد. فقدان دادرسی عادلانه، شکنجه، خشونت، قتل، ناپدیدشدگی اجباری، تبعیض، نژادپرستی، اسلام ستیزی، نسل‌کشی، نقض گسترده حقوق زنان و کودکان و کارگران، اعمال محدودیت‌های غیرقانونی بر سر راه آزادی‌های مدنی و اجتماعی را بخشی از زنجیره نقض حقوق بشر از سوی آمریکا است که توجه جدی مکانیسم‌های بین‌المللی حقوق بشری را به خود می‌طلبد. دیده بان حقوق بشر با انتشار گزارشی، از وضعیت بد بهداشت کودکان شاغل در مزارع آمریکا انتقاد کرده است و در خصوص سلامتی آنان ابراز نگرانی کرده است. هزاران کودک آمریکایی به دلیل فقر، مجبور به کار در مزارع دخانیات آمریکا می‌باشند که پاشیدن سموم آفت کشی بر بدن و تأثیر بر تنفسی آن، و استفاده از قیچی‌های بزرگ از جمله موارد خطرناک است که سلامتی این کودکان را به ویژه در گرمای تابستان تهدید می‌کند و بسیاری از آنان را مریض می‌کند. این وضع در ایالت ویرجینیا

- ۳- فضلی خانی، اکرم (۱۳۹۴)، نقض حقوق کودکان در ایالات متحده آمریکا، نشریه پژوهش نامه حقوق بشری، شماره ۱، صص ۵۵-۶۴
- ۴- کولیوند، زهره؛ موسوی نطنزی، سیدحسین؛ نظری زاده، طاهره (۱۴۰۰)، واکاوی عوامل سیاسی تاثیرگذار بر کار اجباری و مبارزه با آن در دادگاه بین المللی، چالش ها و تهدیدها، نشریه فقه، حقوق و علوم جزا، شماره ۲۱، صص ۱۷-۱
- ۵- مظهری، محمد؛ جنگجوی، فرزاد؛ لطفی عزیز، اکبر (۱۳۹۸)، تحلیلی بر استثنائات منع کار اجباری در قوانین موضوعه ایران و مقوله نامه شماره ۲۹ سازمان بین المللی کار، نشریه پژوهش های حقوقی، شماره ۳۷، صص ۵۹-۸۱
- ج- پایان نامه ها
- ۱- آذرشاد، امیررضا (۱۳۹۶)، تعهدات حقوق بشری دولت ایران در قبال کودکان کار، پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق بشر، دانشگاه علامه طباطبائی
- ۲- بزرگمهر، رویا (۱۳۹۹)، سیر تحول نظام حقوق کار کودکان در ایالات متحده آمریکا در پرتو استانداردهای سازمان بین المللی کار، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه شهید بهشتی
- ۳- خیری نژاد، مصطفی (۱۳۹۸)، تدابیر حمایتی از کودکان بی سرپرست و بدسرپرست در حقوق ایران و آمریکا، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته علوم قضایی (حقوق خانواده)، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری
- ۴- لطفی عزیز، اکبر (۱۳۹۲)، بررسی میزان مطابقت منع کار اجباری در حقوق کار ایران در مقایسه با موازین حقوق بین المللی کار، پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه تبریز
- ۵- محمودی، منیره (۱۳۹۷)، بررسی تطبیقی ممنوعیت کار اجباری بین نظام حقوقی ایران و آمریکا، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق عمومی، دانشگاه سمنان
- منابع انگلیسی
- 1- Blagbrough, J, (2008), Child domestic labour: A modern form of slavery, Children Society, 22(3), 179-190.
- 2- Gerald Mayer, (2013), Child Labor in America: History, Policy, and Legislative Issues, 102-123.
- 3- Michael Schuman, (2017), History of Child Labor in the United States –Part 2, The Reform Movement, 120-142